

MODEL MULTI-ANNUAL PROGRAMME/MODEL PROGRAMU WIELOLETNIEGO

- initial version/ wersja wstępna
- revised version (number, date dd/mm/year) following dialogue with the Commission
- version revised in the light of evaluations and/or following implementation difficulties
- version revised following the revision of the strategic guidelines

MEMBER STATE: Rzeczpospolita Polska
FUND: Europejski Fundusz na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich
RESPONSIBLE AUTHORITY: Departament Pomocy i Integracji Społecznej
Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
PERIOD COVERED: 2007-2013

1. SITUATION IN THE MEMBER STATE

A description of the baseline situation in the Member State in the policy field covered by the Fund's objectives/Opis sytuacji w państwie członkowskim w obszarze objętym celami funduszu.

1.1. The national situation and the migratory flows affecting it/ Opis sytuacji w państwie członkowskim i przepływów migracyjnych mających na nią wpływ.

Do początków transformacji ustrojowej lat 90-tych przepływy migracyjne miały w Polsce charakter bardzo ograniczony. Stopniowe znoszenie ograniczeń przyjazdowych i wyjazdowych spowodowało natężenie ruchów migracyjnych. Charakterystyczną i stałą cechą sytuacji migracyjnej w Polsce jest ujemne saldo migracji zagranicznych, czyli przewaga emigracji nad imigracją. Tendencje są więc odwrotne do tych, które występują w wielu krajach Europy Zachodniej.

W chwili obecnej imigracja cudzoziemców do Polski nadal jest zjawiskiem ograniczonym, jakkolwiek obecność cudzoziemców staje się coraz bardziej widoczna. W latach 2003-2006 liczba cudzoziemców legalnie przebywających na terytorium RP oraz liczba cudzoziemców, którzy otrzymali zezwolenie na przebywanie na jej terytorium była na stałym poziomie, aczkolwiek można obserwować niewielkie tendencje wzrostowe. W 2006 r. zasób cudzoziemców, obywateli państw trzecich, na terytorium Polski wynosił 29 884 osób¹ a strumień migracyjny do Polski wyniósł 96429 osób.² Powyższe dane pokazują, że Polska jest krajem bardzo homogenicznym etnicznie, w którym udział populacji cudzoziemców w strukturze ludnościowej, liczącej nieco poniżej 38 milionów osób, jest bardzo niewielki.

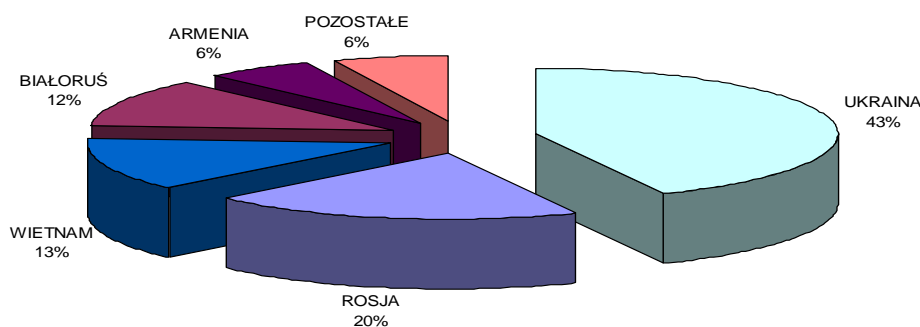
Poniższy diagram przedstawia najliczniejsze grupy narodowościowe obywateli państw trzecich, które posiadają zezwolenie na pobyt w Polsce.³

¹ Dane z systemu POBYT

² Dane Głównego Urzędu Statystycznego

³ Dane Urzędu ds. Cudzoziemców

Liczba osób, które posiadają ważne karty pobytu (stan na 31.12.2006)

Dane pokazują utrzymującą się od kilku lat tendencję, zgodnie z którą najliczniejszą grupę cudzoziemców w Polsce stanowią obywatele Ukrainy, Rosji i Białorusi. Migracja ta wzrasta w związku z wprowadzanymi przez rząd polski ułatwieniami w podejmowaniu zatrudnienia na terytorium RP w stosunku do obywateli tych państw. W praktyce pobyt w celach zarobkowych większości z nich jest krótkoterminowy, często nieuregulowany, więc trudno oszacować jaka jest skala tej migracji. Migranci ci zwykle zamieszkują duże aglomeracje i tereny graniczące z ich państwami pochodzenia. Przedstawiciele tej grupy etnicznej podejmują zatrudnienie głównie w rolnictwie i w sektorze pomocy domowych. Nie tworzą zamkniętych społeczności, wręcz przeciwnie, bardzo często zawierają małżeństwa z obywatelami polskimi. Nie mają większych trudności z opanowaniem języka polskiego, są także bliscy kulturowo obywatelom polskim. Migrantów z tych właśnie państw należy traktować jako potencjalnie najlepszą grupę cudzoziemców, która ma szansę na skuteczną integrację ze społeczeństwem polskim.

Bardzo podobne cechy charakterystyczne ma imigracja z Armenii. Populację Ormian szacuje się na ok. 20 000 osób, z tym że duża część z nich ma nieuregulowany status. Trudnią się handlem i działalnością gospodarczą. Żyją w grupach wielorodzinnych w małych miastach. Stanowią grupę otwartą, dążącą do integracji z polskim społeczeństwem. W Krakowie od 1990 r. funkcjonuje Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne. Jest to organizacja społeczno-kulturalna, której celem jest integracja społeczności polskich Ormian oraz dokumentacja ich historii i kultury.

Kolejną znaczącą grupą obywateli państw trzecich są obywatele państw Azji Południowej i Wschodniej. Najliczniejsi i bardzo widoczni są obywatele Wietnamu, których populację w Polsce ocenia się na 20-30 000 osób. Również często mają nieuregulowany status. W przypadku tej populacji mamy do czynienia z innym zjawiskiem. Migranci ci osiedlają się w dużych ośrodkach miejskich i raczej izolują się od społeczności polskiej. Aktywność gospodarczą prowadzą głównie w gastronomii i handlu. Utworzyli kilka organizacji, reprezentujących ich interesy, m.in. Towarzystwo Społeczno- Kulturalne

Wietnamczyków, Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce. Wydają kilkanaście gazet w języku ojczystym.

Grupą wartą zainteresowania z punktu widzenia celów Funduszu są członkowie rodzin repatriantów nie będący osobami pochodzenia polskiego. W rozumieniu prawa polskiego repatriantami określa się osoby pochodzenia polskiego, które pozostały na Wschodzie, a zwłaszcza w azjatyckiej części byłego ZSRR, i na skutek deportacji, zesłań i innych prześladowań narodowościowych lub politycznych nie mogły nigdy osiedlić się w Polsce. Repatrianci otrzymują po wjeździe na terytorium RP obywatelstwo polskie, a członkom ich rodzin nie będącym osobami pochodzenia polskiego udziela się zezwolenia na osiedlenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Repatrianci nie stanowią licznej grupy, łącznie w ramach repatriacji od roku 1997 osiedliły się w Polsce 5924 osoby.⁴

Ze zjawiskiem imigracji do Polski nie wiązały się jak dotąd istotne problemy natury społecznej bądź ekonomicznej. Również społeczeństwo polskie nie przejawia uprzedzeń do nowoprzybyłych migrantów. Zgodnie z wynikami badań 62 % Polaków popiera zasadę otwartych granic dla migrantów, uważając, że każdy człowiek który tego chce, powinien mieć możliwość osiedlenia się w naszym kraju.⁵

Analiza imigracji do Polski pokazuje, że państwo nie jest jeszcze na szeroką skalę krajem docelowym dla cudzoziemców. Taka sytuacja wynika ze stosunkowo niskiego poziomu życia w porównaniu do tzw. starych państw członkowskich Unii Europejskiej. Wiele czynników takich jak znaczący spadek stopy bezrobocia, wzrost płac i deficyt siły roboczej w niektórych sektorach wskazuje na to, że imigracja do Polski powinna w najbliższych latach znacząco wzrosnąć. Warty uwagi jest fakt, że w dniu 21 grudnia 2007r. Polska przystąpiła do strefy Schengen. Ocenia się, że może to mieć duży wpływ na przepływy migracyjne z i do Polski.

1.2. The measures undertaken by the Member State so far/ Dotychczasowe środki podejmowane przez państwo członkowskie.

I. System instytucjonalny.

Działania mające na celu nadanie kierunków krajowej strategii integracji cudzoziemców mają w Polsce stosunkowo krótką historię. Wynika to przede wszystkim z braku tego zjawiska na terytorium kraju. Jak wspomniano powyżej Polska jest krajem bardzo homogenicznym etnicznie. Ze względu na zobowiązania międzynarodowe w tym m.in. przystąpienie do Konwencji Genewskiej o statusie uchodźców z 1951 r., od połowy lat 90tych prowadzone są działania dot. migrantów ubiegających się o ochronę międzynarodową. W stosunku do nich opracowano kompleksowy system pre-integracji i integracji obejmujący działania sektora rządowego i organizacji pozarządowych.

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i koniecznością dostosowania polskiego systemu do wymogów unijnych pojawiły się dla Polski nowe wyzwania dot. stworzenia kompleksowej polityki integracji cudzoziemców. Ponieważ zadania związane z integracją znajdują się w gestii różnych resortów, w 2004r. decyzją Rady Ministrów minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego został wskazany jako organ odpowiedzialny za koordynację tych kwestii. W strukturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej właściwy w tym zakresie jest Departament Pomocy i Integracji Społecznej.

Strategia dotycząca integracji ma być w Polsce częścią szeroko pojętej polityki migracyjnej kraju, która znajduje się w fazie tworzenia. W celu wypracowania założeń tej polityki przy ministrze właściwym ds. wewnętrznych utworzono międzyresortowy Zespół ds.

⁴ Raport Rządowej Rady Ludnościowej „Sytuacja demograficzna Polski -2005-2006”

⁵ CBOS marzec 2005

Migracji. Zespół jest organem pomocniczym Prezesa Rady Ministrów. Przy Zespole działa sześć grup roboczych, w tym grupa robocza ds. integracji, za której działania odpowiada Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. W skład grupy wchodzi eksperci z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Urzędu ds. Cudzoziemców, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej. Zadaniem grupy jest podejmowanie działań w celu wypracowania założeń polityki integracyjnej jako części polityki migracyjnej Rzeczypospolitej Polskiej. W szczególności grupa podejmuje następujące działania:

- a) identyfikacja grup docelowych;
- b) inicjowanie kierunków zmian legislacyjnych i instytucjonalnych w zakresie integracji cudzoziemców;
- c) zdefiniowanie rodzajów pomocy integracyjnej (pakietów integracyjnych) oraz propozycji kierowania poszczególnych typów oferty integracyjnej do poszczególnych grup cudzoziemców;
- d) działalność informacyjna, w tym informacja dla cudzoziemców i dla instytucji zaangażowanych w realizację pomocy integracyjnej;
- e) współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie kwestii związanych z integracją cudzoziemców;
- f) ustalanie możliwości wykorzystania wsparcia w obszarze integracji cudzoziemców oferowanego w szczególności przez UE;
- g) wypracowywanie stanowiska Polski do dokumentów UE dotyczących kwestii związanych z integracją cudzoziemców.

II. Zasady pobytu i prawa obywateli państw trzecich.

O potrzebie integracji cudzoziemca można mówić wtedy, gdy ma on zamiar pozostania na terytorium RP przez dłuższy okres czasu. Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady i warunki na pobytu cudzoziemców na terytorium RP jest *Ustawa o cudzoziemcach z dnia 13 czerwca 2003r.*

1. Przyjmowanie.

Zadania związane z określeniem statusu prawnego cudzoziemca w Polsce są realizowane przez następujące organy: Ministerstwo Spraw Zagranicznych (polityka wizowa), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (pobyt i wyjazd) i nadzorowane przez Ministra centralne organy:

- Urząd ds. Cudzoziemców
- Straż Graniczna
- Policja.

Na szczeblu terytorialnym zadania te są realizowane przez organy administracji rządowej w województwie, tj. wojewodów. Zgodnie z aktualnym podziałem terytorialnym kraju Rzeczpospolita Polska jest podzielona na 16 województw. Wojewodowie są m.in. organami pierwszej instancji w wielu sprawach związanych z pobytaniem cudzoziemców w Polsce (w sprawach zezwoleń na pobyt czasowy i stały). Od decyzji wydanej przez wojewodę w ww. kwestiach cudzoziemcowi przysługuje odwołanie do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

a) Długoterminowy pobyt czasowy.

Prawo polskie przewiduje jeden rodzaj wizy długoterminowej – wizę pobytową długoterminową.

Okres pobytu na jaki może zostać wydana wiza pobytowa zależy od celu wjazdu i pobytu na terytorium Polski, które cudzoziemiec musi wskazać we wniosku wizowym.

Okres pobytu na podstawie wizy długoterminowej nie może przekroczyć łącznie jednego roku w okresie ważności wizy. Okres ważności wizy długoterminowej może wynosić do 5 lat. Decyzję na jak długi czas zostanie wydana wiza podejmuje konsul, po zbadaniu celu wjazdu i pobytu cudzoziemca w Polsce. Wiza długoterminowa uprawnia do pobytu w Polsce przez okres co najmniej 3 miesięcy ale nie dłuższy niż jeden rok, w okresie ważności wizy.

Wiza pobytowa długoterminowa może być wydana m.in w celu:

- prowadzenia działalności gospodarczej,
- wykonywania pracy, naukowym i szkoleniowym.

b) Pobyt stały.

Obywatele państw trzecich mogą przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie m.in:

- **zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony**, które uprawnia cudzoziemca do legalnego pobytu w Polsce przez okres czasu w nim określony;
- **zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich**, którego udziela się na wniosek cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio przed złożeniem wniosku, legalnie i nieprzerwanie, co najmniej przez 5 lat, posiadającemu stabilne i regularne źródło dochodu wystarczającego do pokrycia kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu oraz ubezpieczenie zdrowotne. Zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE udziela się na czas nieoznaczony;
- **zezwolenia na osiedlenie się**, którego udziela się na czas nieoznaczony.

Osoby, które uzyskały powyższe zezwolenia otrzymują kartę pobytu na terytorium RP.

c) Abolicja.

W odstępach kilkuletnich państwo polskie przeprowadza abolicję, która daje możliwość zalegalizowania pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez cudzoziemców przebywających na tym terytorium nielegalnie. W przypadku spełnienia przez cudzoziemca wszystkich warunków (m.in. okres nieprzerwanego, nielegalnego pobytu na terytorium RP, posiadanie mieszkania i przyrzeczenia zatrudnienia) wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca udziela mu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na okres 1 roku, o ile nie spowoduje to zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo bezpieczeństwa i porządku publicznego, albo obciążenia dla budżetu państwa lub nie naruszy interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

d) Obywatelstwo.

Cudzoziemcy, którzy wiążą z Polską swoją przyszłość mogą ubiegać się o obywatelstwo polskie. Kwestie te reguluje *ustawa o obywatelstwie polskim z 1962r.* Obywatelstwo polskie można nabyć poprzez:

- **urodzenie**- z mocy prawa, jeśli co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim albo gdy oboje rodziców są nieznani bądź ich obywatelstwo jest nieokreślone albo są bezpaństwowcami, a dziecko urodziło się lub zostało znalezione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

-**nadanie**- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może nadać obywatelstwo polskie cudzoziemcowi na jego wniosek lub za jego pisemną zgodą;

- **uznanie za obywatela polskiego**- w stosunku do bezpaństwowców. Decyzję w tej kwestii podejmuje wojewoda;

-**deklarację** – możliwość dostępna dla cudzoziemców, którzy zawarli związek małżeński z obywatelem polskim i złożyli oświadczenie woli uzyskania polskiego obywatelstwa.

2. Prawa cudzoziemców.

Jak wspomniano powyżej, do polskiego porządku prawnego nie wprowadzono zapisów dających dostęp do programów integracji dla innych kategorii cudzoziemców niż osoby objęte ochroną międzynarodową. Nie mniej jednak również inne grupy migrantów w Polsce są objęte prawami i obowiązkami nałożonymi przez przepisy prawa polskiego, które stanowią bazę do działań związanych z integracją.

Osoby posiadające kartę pobytu posiadają dostęp do szeregu uprawnień na zasadach obowiązujących obywateli polskich, m.in:

- podejmowanie zatrudnienia bez obowiązku uzyskiwania zezwolenia na pracę;
- dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- dostęp do świadczeń z pomocy społecznej i zasiłków rodzinnych;

- podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na takich samych zasadach jak obywatele polscy;

- dostęp do edukacji w publicznych przedszkolach, szkołach podstawowych, ponadgimnazjalnych;

- podejmowanie i odbywanie studiów, studiów doktoranckich oraz innych form kształcenia, a także uczestniczenie w badaniach naukowych i pracach rozwojowych.

3. Przeciwdziałanie dyskryminacji.

W 2004r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy Program Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji na lata 2004-2009, który zawiera szereg konkretnych zadań, do których realizacji zobowiązane zostało MSWiA. W strukturze Departamentu Wyznań i Mniejszości Narodowych MSWiA powołano także Zespół ds. Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii.

4. Uznawanie kwalifikacji.

Właściwe w zakresie uznawania kwalifikacji obywateli państw trzecich jest Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej, jednostka podległa Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dokumenty o wykształceniu mogą być uznane w celu kontynuacji kształcenia bądź w celu zatrudnienia. Pierwszy rodzaj, czyli uznanie w celu kontynuacji kształcenia w innym państwie nazywane jest uznaniem do celów akademickich. Drugi rodzaj, czyli uznanie w celu zatrudnienia, nazywane jest uznaniem do celów zawodowych. W przypadku dokumentów o wykształceniu pochodzących z krajów, z którymi Polska zawarła umowę o wzajemnej uznawalności wykształcenia obowiązują odpowiednie konwencje międzynarodowe lub umowy dwustronne. Świadectwa szkolne, dyplomy ukończenia studiów wyższych oraz dyplomy o nadaniu stopni naukowych, które nie są objęte umowami bilateralnymi o wzajemnym uznawaniu wykształcenia, mogą być uznane za równorzędne odpowiednim polskim dokumentom jedynie w drodze postępowania nostryfikacyjnego.

III. Inne działania.

1. Działania administracji rządowej.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego stymuluje podejmowanie inicjatyw związanych z integracją kulturalną migrantów przeznaczając środki finansowe na realizację projektów kulturalnych. Za pośrednictwem środków finansowych pozyskiwanych w ramach programów operacyjnych wspierane są inicjatywy upowszechniające różnorodność kulturalną i sprzyjające pogłębianiu przez cudzoziemców –imigrantów wiedzy o kulturze polskiej. W 2007r. ogłoszono dwanaście programów operacyjnych, spośród których dwa, tj. „Rozwój inicjatyw lokalnych” oraz „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury”, mogą służyć organizacjom pozarządowym działającym na rzecz cudzoziemców.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wdraża Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Powyższy program stanowi instrument finansowy wspierający proces budowy społeczeństwa obywatelskiego. Ma on na celu pobudzenie i wzmocnienie inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych oraz zwiększenie zaangażowania tychże organizacji w realizację zadań publicznych w różnych sferach pożytku publicznego. W 2007r. organizacje pozarządowe działające na rzecz cudzoziemców mogły uzyskać m.in. wsparcie na działanie: *Integracja i aktywizacja zawodowa cudzoziemców* – działania wspierające skuteczną integrację cudzoziemców na polskim rynku pracy i w społeczeństwie, przeciwdziałanie zjawiskom wykorzystania cudzoziemców, pracy nielegalnej i nierejestrowanej, pomoc cudzoziemcom w korzystaniu z instytucji społecznych i prawnych.

2. Działania innych podmiotów.

W Polsce działa kilka organizacji międzyrządowych, pozarządowych i naukowych wyspecjalizowanych w zakresie migracji: Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji, Środkowoeuropejskie Forum Badań Migracyjnych i Ludnościowych, Ośrodek Badań nad Migracjami, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Stowarzyszenie na rzecz Integracji i Ochrony Cudzoziemców „Proxenia” i inne.

Z uwagi na niewielką skalę zjawiska dotychczasowe inicjatywy i działania dotyczące kwestii integracyjnych innych grup migrantów niż osoby objęte ochroną międzynarodową

nie były zbyt liczne. Nie mniej jednak można wskazać wzrastające zainteresowanie tych organizacji działaniami związanymi z integracją cudzoziemców. Dużą rolę odgrywa możliwość uzyskania wsparcia finansowego ze strony Unii Europejskiej. W ramach funduszy strukturalnych i programów pomocowych realizowane były następujące projekty:

a) W ramach INTI latach 2005-2006 Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji realizowała projekt „**Empowering migrants: Integration through Information and Training of Public Officials and NGOs**”. Działania przebiegały równolegle w 5 nowych krajach Unii Europejskiej: Czechach, Polsce, Słowacji, Słowenii i na Węgrzech, we współpracy z lokalnymi partnerami. W Polsce partnerem IOM był CARITAS Archidiecezji Warszawskiej, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Celem projektu było dostarczenie samym migrantom, jak również organizacjom pozarządowym, administracji publicznej i zrzeszeniom imigrantów informacji, które mogą wesprzeć proces ich integracji. Przeprowadzono badania mające na celu oszacowanie potrzeb informacyjnych imigrantów wśród imigrantów, organizacji imigrantów oraz zajmujących się pracą z imigrantami organizacji pozarządowych i urzędników państwowych.

Przeprowadzono także międzynarodowe szkolenia dla przyszłych trenerów na temat najlepszych praktyk mających na celu wsparcie integracji, z wyszczególnieniem takich kwestii jak zatrudnienie, edukacja, oraz integracja społeczna. Odbył się również cykl szkoleń na poziomie krajowym z udziałem przedstawicieli różnych resortów oraz przedstawicieli społeczności migrantów. W ramach projektu prowadzono również systematyczne zbieranie i opracowywanie informacji na m.in. takie tematy jak: prawo pobytu, zatrudnienie, obywatelstwo, opieka zdrowotna, opieka socjalna, przedsiębiorczość, edukacja i możliwość zrzeszania się. Informacje te zostały wykorzystane w drugim etapie projektu do utworzenia strony internetowej dla imigrantów, w języku polskim, angielskim, rosyjskim i wietnamskim – www.migrant.info.pl

b) Przy wykorzystaniu wsparcia z inicjatywy wspólnotowej EQUAL utworzono w 2004r. w Warszawie **Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej**. Celem projektu jest zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminowania na rynku pracy w Polsce odmiennych rasowo i kulturowo imigrantów, uchodźców i repatriantów. Działania Centrum są prowadzone w trzech kierunkach, obejmując kursy i szkolenia, organizację Międzykulturowego Centrum Doradztwa Zawodowego oraz pomoc i interwencję w wybranych sytuacjach kryzysowych. Kursy i szkolenia adresowane są do dwóch grup: uchodźców, imigrantów i repatriantów oraz do pracowników służb społecznych, którzy pracują z imigrantami.

c) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej jest realizatorem projektu w ramach EFS „**Polityka migracyjna jako element zatrudnienia i ograniczania bezrobocia w Polsce**” którego jednym z modułów jest integracja wybranych grup imigrantów w Polsce. Wykonawcą badań jest Ośrodek Badań nad Migrantami działający przy Uniwersytecie Warszawskim. Celem jest badanie zjawiska w szczególności odnośnie migrantów z Ukrainy i Wietnamu i pozyskanie wiedzy na jego temat.

1.3. The total national resources allocated/ Całkowita krajowa alokacja

Ponieważ działania na poziomie narodowym były do tej pory prowadzone prawie wyłącznie w stosunku do uznanych uchodźców środki przeznaczone na te kwestie należy mieć na uwadze alokację środków publicznych na integrację wskazaną w programie

wieloletnim Europejskiego Funduszu na Rzecz Uchodźców. Dodatkowo można wykazać następujące środki przeznaczone na działania związane z integracją:

MKiDN w ramach programów operacyjnych w latach 2005- 2007 przeznaczyło następujące kwoty na dofinansowanie międzynarodowych imprez, które prezentowały kulturę państw trzecich lub uczestniczyli w nich ich obywatele. W 2005 r. wydatki te wyniosły 818 800 EUR, w 2006r. 760 200 EUR a w 2007r. 931 740 EUR . W ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich w roku 2007 w ramach działania integracja i aktywizacja zawodowa cudzoziemców realizowano dwa projekty na łączną kwotę 17 200 EUR.⁶

2. ANALYSIS OF REQUIREMENTS IN THE MEMBER STATE/ ANALIZA POTRZEB WYSTĘPUJĄCYCH W PAŃSTWIE CZŁONKOWSKIM.

2.1. The requirements in the Member State in relation to the baseline situation/Potrzeby występujące w państwie członkowskim w odniesieniu do sytuacji wyjściowej.

Analiza bieżącej sytuacji w odniesieniu do wdrażania krajowych strategii integracji w kontekście wspólnych zasad podstawowych pozwala stwierdzić, że działania w tym zakresie z uwagi na sytuację i przepływy migracyjne w Polsce są w początkowej fazie rozwoju. Niewielki odsetek migrantów przebywających na stałe i napływających do kraju sprawił, że nie było potrzeby podejmowania działań na szczeblu rządowym dotyczących integracji innych grup migrantów niż osoby objęte ochroną międzynarodową.

Doświadczenia „starych” państw członkowskich UE pokazują, że efektywne założenia polityki integracyjnej mogą być wprowadzane po zmianie sytuacji dot. przepływów migracyjnych na terenie danego państwa i nie da się wypracować skutecznych rozwiązań uprzedzając zmianę sytuacji migracyjnej kraju. Niemniej jednak, należy podejmować wysiłki dot. wypracowania odpowiednich strategii integracyjnych pozwalających na podjęcie efektywnych działań w przypadku zmiany sytuacji. Fundusz na rzecz Integracji będzie stanowił istotne wsparcie dla tego typu działań. Podstawowe obszary, które wymagają wsparcia przy wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu na Rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich to:

1. Wzmocnienie wiedzy na temat zjawiska.

Imigracja i integracja jest niezwykle dynamicznym zjawiskiem. Poszerzanie wiedzy na jego temat na drodze badań naukowych jest niezwykle istotne. Aktualna sytuacja w obszarze integracji i jej rozwój powinny być poddane ciągłemu monitoringowi przez instytucje wyspecjalizowane w tym zakresie. W Polsce takie działania nie są prowadzone, brak jest również organizacji badawczej wyspecjalizowanej w kwestiach związanych z integracją.

2. Tworzenie założeń i rozwiązań systemowych.

Polska ma doświadczenia odnośnie budowania systemu wsparcia integracyjnego tylko w stosunku do uznanych uchodźców. Istotne jest więc, aby w tym obszarze wskazać instytucje włączane w działania o charakterze integracyjnym kierowane do innych grup cudzoziemców, a także określić ich kompetencje- tak, aby utworzyć system koordynacji kwestii związanych z integracją na różnych szczeblach, system współpracy z organizacjami pozarządowymi i naukowo-badawczymi oraz z organizacjami zrzeszającymi migrantów.

⁶ 1 EUR = 3.60 PLN

Osoby pracujące z migrantami bardzo często nie mają specjalistycznego przygotowania w tym zakresie.

3. Budowanie oferty dla cudzoziemców dot. programów integracyjnych.

Obok działań systemowych należy prowadzić działania skierowane bezpośrednio do migrantów, zapewniając im odpowiednią do potrzeb ofertę integracyjną. Działania prowadzone do tej pory w Polsce dotyczyły wyłącznie osób objętych ochroną międzynarodową. Należy wypracować ramy wsparcia integracyjnego dla innych grup migrantów. Działania prowadzone w stosunku do grupy docelowej muszą uwzględniać sytuację danej grupy narodowościowej (np. obywatele Wietnamu, Ukrainy) lub ich konkretnej sytuacji (np. migranci wysokowyszkoleni, studenci, kobiety). Działania powinny być prowadzone nie tylko na terytorium RP, ale również w państwach pochodzenia migrantów przed ich przyjazdem do Polski.

4. Działania skierowane do społeczeństwa przyjmującego.

Ponieważ integracja jest dynamicznym, dwukierunkowym procesem wzajemnego dostosowania migrantów i społeczeństwa państwa przyjmującego istotne jest prowadzenie działań skierowanych do społeczeństwa mających na celu przekazanie mu wiedzy o migrantach. Działania prowadzone dotychczas w Polsce nie były zbyt liczne. W powyższe działania powinny być włączane placówki edukacyjne i środki masowego przekazu. Działania powinny dotyczyć w szczególności nabywania kompetencji międzykulturowych (tj. uświadomienia sobie różnicy kultur i umiejętności funkcjonowania w środowisku wielokulturowym) oraz zwiększania akceptacji dla zjawiska migracji w społeczeństwie, jak również dla działań integracyjnych prowadzonych w stosunku do migrantów.

5. Budowa dialogu międzykulturowego.

Częste kontakty imigrantów z obywatelami stanowią podstawowy mechanizm integracji. Podczas budowania krajowej strategii integracji w Polsce należy zwrócić szczególną uwagę na działania na rzecz budowy dialogu międzykulturowego, tworzenia wspólnych płaszczyzn porozumienia i wymiany poglądów w celu zapobiegania powstawaniu konfliktów wywoływanych różnicami kulturowymi i religijnymi. W Polsce szczególnym problemem jest mała aktywność organizacji zrzeszających migrantów.

6. Monitoring i ewaluacja prowadzonych działań.

Prowadzone działania powinny być monitorowane i ewaluowane w skuteczny i prawidłowy sposób umożliwiający wykazanie czy prowadzone działania są skuteczne i czy planowane rezultaty zostaną osiągnięte. W Polsce brak jest systemu wyspecjalizowanych narzędzi umożliwiających ocenę prowadzonych działań, dlatego powinien być on tworzony równoległe do działań na rzecz budowy krajowej strategii integracji cudzoziemców.

7. Rozwój współpracy międzynarodowej.

Z uwagi na międzynarodowy charakter przepływów migracyjnych należy podejmować działania ukierunkowane na współpracę międzynarodową na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym. Wiele z państw Europy Zachodniej w ostatnich dekadach zmieniło swój status z kraju emigracji na kraj imigracji. Czerpanie z

doświadczeń pozytywnych i negatywnych jest bardzo ważne, bo może pomóc uniknąć błędów i zapobiec ekstremalnym sytuacjom, z którymi borykają się państwa członkowskie mające problemy z migrantami. Oczywiście nie można po prostu kopiować istniejących modeli, bo każda imigracja ma swoje cechy specyficzne, ale należy dostosować je do aktualnej sytuacji. Należy kłaść duży nacisk na angażowanie podmiotów z kręgów pozarządowych. Współpraca ta powinna dotyczyć przede wszystkim wymiany informacji, najlepszych praktyk oraz opracowywania, wdrażania, monitorowania i oceny polityk oraz środków służących integracji obywateli państw trzecich.

2.2. The operational objectives of the Member State designed to meet its requirements/ Cele operacyjne państwa członkowskiego

Powyższa analiza pozwala zdefiniować następujące cele operacyjne:

- 1. Badanie zjawiska.**
- 2. Działania na rzecz budowania założeń i rozwiązań systemowych.**
- 3. Tworzenie oferty integracyjnej dla cudzoziemców**
- 4. Działania skierowane do społeczeństwa przyjmującego.**
- 5. Budowanie dialogu międzykulturowego.**
- 6. Monitoring i ewaluacja prowadzonych działań.**
- 7. Rozwój współpracy międzynarodowej.**

3. STRATEGY TO ACHIEVE THE OBJECTIVES/ STRATEGIA PROWADZĄCA DO OSIĄGNIĘCIA CELÓW

A description of how the Fund contributes to meeting the requirements, which priorities have been chosen and why/ Opis w jaki sposób Fundusz ma przyczynić się do realizacji wskazanych potrzeb, jakie priorytety zostały wybrane i dlaczego

Integrację cudzoziemców nie jest łatwo zaplanować, jest to proces długotrwały i nieprzewidywalny. Jeśli chodzi o przepływy migracyjne dotyczące Polski to wszelkie prognozy wskazują, że sytuacja narodowa w tym zakresie powinna się zmienić w okresie programowania funduszu, czyli w latach 2007-2013. Znacząco powinna zwiększyć się emigracja do Polski. W obliczu takiej sytuacji podejmując wyzwanie stworzenia strategii osiągnięcia założonych celów zdecydowano się wpisać do programu wieloletniego wszystkie cztery priorytety przewidziane w Wytycznych Strategicznych. To może umożliwić bardziej elastyczne podejście w przypadku stwierdzenia obszarów deficytowych podczas przygotowywania szczegółowych programów rocznych.

W podziale na priorytety i wskazane cele sformułowano działania kluczowe, spodziewane rezultaty oraz wskaźniki:

PRIORYTET 1: Wdrożenie działań opracowanych w celu wprowadzenia w życie „Wspólnych podstawowych zasad dotyczących polityki integracji imigrantów w Unii Europejskiej” .

Zintegrowanie „Wspólnych podstawowych zasady polityki integracji imigrantów w UE” z polityką i prawem krajowym stanowi długoterminowe wyzwanie dla Polski. Duże znaczenie będą miały w tym zakresie działania podejmowane w ramach funduszu. Szczególny nacisk zostanie położony na działania w stosunku do migrantów nowoprzybyłych, tak, aby proces integracyjny migranta miał charakter ciągły i idealnie byłoby gdyby rozpoczynał się w momencie przyjazdu na terytorium Polski.

CELE OPERACYJNE:

- 1. Wzmocnienie wiedzy na temat zjawiska.**
- 2. Tworzenie oferty integracyjnej dla cudzoziemców.**
- 3. Działania skierowane do społeczeństwa przyjmującego.**
- 4. Budowanie dialogu międzykulturowego.**

Kluczowe działania:

1. Wzmocnienie wiedzy na temat zjawiska:

- Wsparcie powstania, funkcjonowania i rozwoju instytucji wyspecjalizowanej w badaniu kwestii integracyjnych;
- Badanie zjawiska, w tym badanie kierunków i charakteru imigracji w kontekście integracyjnym; potrzeb państwa w zakresie imigracji z integracyjnego punktu widzenia; potrzeb samych migrantów przybywających do Polski, chęci i stopnia ich integracji ze społeczeństwem polskim, w tym monitorowanie poszczególnych grup etnicznych; barier integracji;
- Wypracowanie wskaźników badania stopnia integracji najbardziej właściwych dla polskiego systemu;
- Działania na rzecz poprawy zdolności gromadzenia, analizy i rozpowszechniania statystyk związanych z integracją;
- Monitorowanie postaw społecznych i informacji rozprzestrzenianych przez środki masowego przekazu mających wpływ na integrację cudzoziemców.

Rezultatem będzie lepsze rozumienie zjawiska i możliwość podejmowania na podstawie posiadanej wiedzy skutecznych działań mających na celu zarządzanie integracją.

Wskaźniki to liczba przeprowadzonych badań, liczba wypracowanych raportów i analiz.

2. Tworzenie oferty integracyjnej dla cudzoziemców:

- Tworzenie i usprawnianie systemu admisyjnego i procedur, które pozwalają na lepszą integrację;
- Budowa systemu szkoleń orientacyjnych dla migrantów przed ich przyjazdem do Polski organizowanych w państwach pochodzenia;
- Tworzenie systemu i ram prawnych programów integracji, w tym kursów językowych, szkoleń z wiedzy społeczno-obywatelskiej i aktywizacji zawodowej;

- Tworzenie wyspecjalizowanych programów dostosowanych do potrzeb poszczególnych grup narodowościowych lub konkretnej sytuacji obywateli państw trzecich (np. wysokowyspecjalizowanych migrantów, osób starszych, dzieci i kobiet, rodzin repatriantów);
- Doskonalenie metod i narzędzi pracy z osobami podlegającymi procesowi integracji;
- Działania na rzecz równego dostępu do dóbr i usług, w tym tworzenie centrów informacyjnych i doradczych dla migrantów;

Rezultatem będzie przygotowanie efektywnych procedur i programów integracji, zwiększenie dostępu obywateli państw trzecich do dóbr i usług.

Wskaźniki to liczba obywateli państw trzecich, którzy wzięli udział w programach integracji, liczba utworzonych centrów informacyjnych, liczba wypracowanych procedur i programów,

3. Działania skierowane do społeczeństwa przyjmującego:

- Kampanie informacyjne i inne akcje na szczeblu krajowym i lokalnym podnoszące świadomość społeczeństwa przyjmującego;
- Prowadzenie szkoleń adresowanych do osób mających w swej pracy styczność z migrantami: np. lekarze, nauczyciele, policjanci, pracownicy pomocy społecznej;
- Debata publiczna na temat integracji;
- Uwzględnianie aspektów międzykulturowych w szkolnym programie nauczania.

Rezultatem będzie zwiększona świadomość i zwiększona akceptacja dla zjawiska migracji w społeczeństwie.

Wskaźniki to liczba w podziale na rodzaj kampanii informacyjnych oraz liczba obywateli polskich, którzy uczestniczyli w szkoleniach; liczba wydarzeń w ramach debaty publicznej.

4. Budowanie dialogu międzykulturowego:

- Tworzenie platform współpracy;
- Działania dające wsparcie organizacjom migranckim w zakresie aktywnego współistnienia w społeczeństwie obywatelskim (m.in. reprezentacja interesów, promocja własnej społeczności).

Rezultatem będzie wzmocnienie dialogu między społeczeństwem przyjmującym a migrantami i zwiększona aktywność organizacji zrzeszających migrantów.

Wskaźniki to liczba utworzonych platform współpracy; liczba inicjatyw podjętych przez organizacje zrzeszające migrantów.

PRIORYTET 2: Opracowanie wskaźników i metodologii oceny umożliwiających ocenę postępów oraz dostosowanie polityki i środków, jak również ułatwiających koordynację procesu uczenia się przez porównanie.

Tworząc strategię integracji należy zwrócić szczególną uwagę na uwzględnienie w niej w komponentów dot. oceniania i monitorowania prowadzonych działań. W szczególności istotne jest opracowanie zestawu wskaźników integracji, który pozwoli skuteczniej ocenić

zjawisko integracji oraz skutki prowadzonej polityki integracyjnej zgodnie z międzynarodowymi i europejskimi wytycznymi.

CEL OPERACYJNY: Monitoring i ewaluacja prowadzonych działań.

Kluczowe działania:

- Tworzenie narzędzi umożliwiających skuteczną ewaluację i monitoring polityk integracyjnych i podejmowanych działań analizowanych z perspektywy krajowej, regionalnej i lokalnej;
- Wypracowanie odpowiednich do sytuacji w Polsce wskaźników efektywnej integracji;
- Ewaluacja zakresu dostępu obywateli państw trzecich do instytucji
- Ocena dostępnej oferty integracyjnej pod kątem potrzeb poszczególnych grup migrantów

Rezultat to zwiększona wiedza na temat efektów prowadzonych działań, poznanie potrzeb migrantów, wprowadzanie usprawnień do funkcjonujących rozwiązań, łatwiejszy dostęp do informacji.

Wskaźniki to liczba przeprowadzonych badań; liczba przygotowanych raportów; liczba wypracowanych narzędzi.

PRIORYTET 3: Kreowanie zdolności do prowadzenia właściwej polityki, koordynacja oraz budowanie kompetencji międzykulturowej w państwach członkowskich na różnych szczeblach władzy i w różnych resortach.

Należy wzmacniać zdolność do prowadzenia działań integracyjnych na wszystkich poziomach. Aby zapewnić spójność należy wypracować mechanizmy w celu koordynacji i wymiany informacji oraz doświadczeń wśród różnych zainteresowanych stron, które podejmują działania.

CEL OPERACYJNY: Działania na rzecz budowania założeń i rozwiązań systemowych.

Kluczowe działania:

- Budowanie i wzmacnianie systemu współpracy, koordynacji i komunikacji między zainteresowanymi stronami;
- Podnoszenie kwalifikacji urzędników i personelu pracującego z obywatelami państw trzecich;
- Tworzenie platform wymiany informacji i konsultacji pomiędzy różnymi instytucjami;
- Tworzenie platform współpracy administracji rządowej ze środowiskiem reprezentującym obywateli państw trzecich.

Rezultatem będzie zwiększona skuteczność zarządzania polityką integracyjną oraz podniesienie międzykulturowej kompetencji urzędników.

Wskaźniki to liczba utworzonych form współpracy, liczba przeprowadzonych szkoleń.

PRIORYTET 4: Wymiana doświadczeń, dobrych praktyk i informacji dotyczących integracji pomiędzy państwami członkowskimi.

CEL OPERACYJNY: Rozwój współpracy międzynarodowej.

Kluczowe działania:

- Tworzenie bilateralnych lub multilateralnych sieci wymiany dobrych praktyk, doświadczeń i informacji dot. procedur przyjmowania/ środków przedwyjazdowych/działań integracyjnych;
- Współpraca z partnerami ponadnarodowymi mająca na celu opracowywanie dokumentów strategicznych i raportów dotyczących integracji;
- Finansowanie tłumaczenia materiałów otrzymanych z innych państw UE oraz tłumaczenie na języki obce materiałów wypracowanych w kraju.

Rezultaty tego działania to podniesiony poziom wiedzy, wymiana personelu, wspólna realizacja programów, wspólne rozpowszechnianie dobrych praktyk, zagraniczna promocja dobrych praktyk wypracowanych w Polsce.

Wskaźniki to liczba zrealizowanych programów, liczba opublikowanych materiałów, liczba wizyt studyjnych.

4. COMPATIBILITY WITH OTHER INSTRUMENTS/ KOMPATYBILNOŚĆ Z INNYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI

Strategia wdrażania Funduszu jest komplementarna z innymi instrumentami regionalnymi, narodowymi i Wspólnotowymi, w szczególności z programem wieloletnim Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców i Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Społecznego. Na poziomie krajowym zostały poczynione odpowiednie ustalenia zapewniające spójność we wdrażaniu tych instrumentów. Odnośnie programowania rocznego ustalono również mechanizm współpracy i koordynacji programowania EFS i EFU polegający na corocznych konsultacjach instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie tych funduszy.

5. FRAMEWORK FOR IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY/RAMY IMPLEMENTACJI STRATEGII.

5.1. The publication of the programme/Publikacja programu.

Program wieloletni Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich zostanie opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Władzy Wdrażającej Programy Europejskie, która pełni funkcję Instytucji Delegowanej dla Funduszu.

5.2. The approach chosen to implement the principle of partnership/ Podejście wybrane dla wdrożenia zasady partnerstwa.

Przygotowany w Departamencie Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej projekt programu został przedstawiony do opinii członkom działającej przy Zespole ds. Migracji grupy roboczej ds. integracji. Następnie projekt został skonsultowany z innymi jednostkami administracji publicznej oraz jednostkami naukowo-badawczymi, organizacjami międzyrządowymi i organizacjami pożytku publicznego, m.in. poprzez publikację na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (www.mpips.gov.pl) oraz na stronie informacyjnej dla organizacji pożytku publicznego (www.pozytek.gov.pl). Projekt został również przedłożony do zaopiniowania członkom Zespołu ds. Migracji.

Następnie projekt został zatwierdzony przez.....

6. INDICATIVE FINANCING PLAN

6.1 Community Contribution

6.1.1. Table

<i>(in 000' euros - current prices)</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Priority 1: [...]	645	702	893	886	1 088	1 269	1 380	6 863
Priority 2: [...]	300	380	400	400	500	600	700	3 280
Priority 3: [...]	100	130	200	200	200	300	400	1 530
Priority 4: [...]	80	400	268	400	500	600	600	2 848
Priority 5: [...]								0
Priority ...: [...]								0
Technical Assistance	84	121	132	141	172	208	231	1 089
TOTAL	1 209	1 733	1 893	2 027	2 460	2 977	3 311	15 610

6.1.2. Comments on the figures/trends

6.2 Overall financing plan

6.2.1. Table

Member State: [...]								
Fund: [...]								
<i>(in 000' euros - current prices)</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Community Contribution	1 209	1 733	1 893	2 027	2 460	2 977	3 311	15 610
Public cofinancing*								0
Private cofinancing								0
TOTAL	1 209	1 733	1 893	2 027	2 460	2 977	3 311	15 610
% Community Contribution	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

6.2.2. Comments on the figures/trends

[signature of the responsible person]

** do uzupełnienia*